

nytt från FSS

FORENINGEN
SVERIGES
SOCIALCHEFER

Red: Arne Borg

Samarbetskommittén för socialvårdens målfrågor i vilken Föreningen Sveriges Socialchefer ingår och som representerar 16 organisationer inom socialvården, uppvaktade onsdagen den 19 december 1979 socialminister Karin Söder och krävde beslut om den framtida socialtjänsten enligt följande:

Det är oansvarigt med ytterligare fördröjning

– Vi känner oss utsatta för en slags uttröttningstaktik, framhöll kommitténs ordförande, socialdirektör Bengt Hedlén, men menade att organisationerna för sin del nog hårdar ut en tid ytterligare – det är i dagarna 13 år sedan socialutredningen tillsattes – men det gör inte den svenska socialvården. Vare sig de många människor för vilka den är avsedd eller de som arbetar inom socialvården. En angelägen reform håller i brist på handlingskraft på att totalt förfuskas. Den nuvarande småskurna och klasspräglade lagstiftningen skulle ersättas med en målinriktad ramlag med tyngdpunkt på strukturinriktade insatser och sociala tjänster, reformen bli en stark uppfordran till metodutveckling och kunskapsuppyggnad. Inte minst då det gäller de aktuella missbruksproblemen stimulerar den föreslagna lagstiftningen till bättre behandling och till ett effektivt förebyggande arbe-

te. Mot den bakgrunden är det beklagligt att dagens tvångsdebatt genom både okunnighet och ett historielöst perspektiv hamnat helt snett. Det är som om man bortser ifrån att vi under decennier haft sociala tvångsåtgärder mot vuxna, som ingen med anspråk på trovärdighet kan hävda lett till annat än ett komplett misslyckande.

Trots detta förhållande har debatten tydligen ändå gett många den uppfattningen att om bara tvångsåtgärderna mot vuxna bibehålles och helst skärps kommer missbruksfrågan närmare sin lösning. Enligt vår uppfattning, och ingen kan på allvar bestrida vår kunskap och erfarenhet, är detta således uttryck för en fullständig och ödesdiger felsyn. Det är nämligen åtgärder av ett helt annat slag och med en helt annan bredd som krävs om alkohol- och drogmissbruket skall kunna minskas. Man löser inte varaktigt komplicerade sociala problem med tvång, regleringar och andra kontrollåtgärder. Det handlar om att återfå människovärde och självkänsla som i sin tur hänger samman med hur man utformar de sociala, ekonomiska, politiska och kulturella villkoren i samhället.

Vi känner djup oro

Samarbetskommitténs uppfattning är i dag densamma som då kommittén bildades 1968. Nu uttrycks det bäst i socialtjänstlagens första paragraf som är helt oförenlig med ett bibehållt socialt vuxentvång. Trots att denna uppfattning fått ett omfattande stöd i försöksverksamhet och forskning och att samarbetskommittén fått allt bredare uppslutning – praktiskt taget alla stora klient- och socialarbetarorganisationer – har Karin Söder nyligen gjort uttalanden av innebörden att nykterhetsvårdslagen bör bibehållas i socialtjänsten.

Det har nu gått så långt att skiftande socialministrar tycks anpassa sig till den för tillfället mest passande åsikten i tvångsfrågan och vara

nöjda med begränsat stöd av skilda smärre grupper och enskilda som tydligen tillägs större auktoritet än breda yrkesgrupper och klientorganisationer.

Socialtjänstreform nu

Det är viktigt att socialtjänstlagen beslutas i vår och att den grundas på det arbete som utförts av den parlamentariskt sammansatta socialutredningens långvariga arbete med tillbörlig hänsyn till remissbehandlingen och den kompromissuppgörelse som träffats i tvångsfrågan.

Vi hävdar att socialtjänsten inte tål ytterligare uttunning eller tidsutdräkt. Vad det gäller det sociala vuxentvånget skulle ytterligare kompromissande vara direkt ödesdiger.

bok recensioner

Dåligt balanserad föräldrakursbok

LARS BILLING

Växa som förälder

AWE/Gebers, Stockholm 1979, 222 s.

Lars Billing, barnpsykolog vid Karolinska Sjukhuset, har skrivit en bok, som på omslaget anges vara "en självklar bok för mamma och pappa, en kursbok för de föräldrakurser som blir allt vanligare." I in-

ledningen, bokens bästa del, ger författaren en programförklaring: "Det krävs att föräldrarna själva står för en mycket bred tolerans mot de egna bristerna. Den behövs för att de skall kunna fungera avspänt och säkert . . . Jag tror att en människas växande som förälder innebär så mycket gynnsamt att man alltid har en uppenbar chans att rätta till det som möjligen ändå går på tok med barnet under något utvecklingsskede." Boken är således menad som ett försvar för den vanliga föräldrarnas förmåga att själv uppfostra det vanliga barnet. Författaren strävar därför efter att demystifiera och avprofessionalisera föräldraskapet. I denna strävan är flertalet av oss som arbetar med barn och föräldrar överens med Lars Billing och detta är ju också i linje med propositionen om föräldrautbildning. Emellertid uttrycker författaren så stark irritation över experter att avsikten blir oklar och eftersom han framhäver sig själv och sin uppfattning blir boken auktoritär och målet missas. Boken "Växa som förälder" ser barnet ur de kravtyngda föräldrarnas perspektiv. Krav från olika experter utgör stora belastningar som föräldrarna måste befrias från.

Jag ska belysa detta med några exempel ur boken. "Många psykologer har en fint utvecklad förmåga att slingra sig undan med facktermer och ordrikedom som förstummar". "Min fru är mycket sundare än ett gäng psykologer tillhopa . . ." "Språkforskare känner endast till något om utvecklingen av språket i sig, men vet ingenting om barn och ingenting om vad som kan hämma dem . . . Eftersom jag (L B) sysslat med språkliga avvikelser mycket mera än de flesta språkforskare här i landet väger mitt ord tungt." "Barnvårdscentralsköterskorna blåser ibland in i tillvaron med en hurtighet som inte finner resonans hos mödrarna." (undantag: författarens egen "mycket försynta sköterska"). Det finns åtskilliga av dessa lätt raljerande formuleringar i texten.

Daghem anser författaren vara något som yngre psykologer med eget daghemsförflutet ser som nödvändigt och befrämjande, ju tidigare desto bättre, medan ett "fåtal skeptiker som jag själv (Billing) undrar om det alltid är så nyttigt, om det inte kan åstadkomma mer skada än nytta hos de små barnen (2-3 åringar)." Om skolbetygen skriver Billing att det för utvecklingspsykologen ter sig meningslöst att slopa dem för att minska stressen på barnen.

I boken "Växa som förälder" får man också ta del av författarens undersökningar om psykiska effekter av institutionsvård. Författaren anser sig ha visat att det behövs "mycket mer av kontinuerlig vanvård för att det psykiska skall snedvridas definitivt." Författaren uppger att han använder den typen av resultat för att stödja föräldrar som känner sig misslyckade. Strävan att "befria" föräldrarna från skuld känslor kring egna misslyckanden blir så stark att man mellan raderna kan läsa: barn far inte så illa som många vill påstå.

Självfallet finns i boken flera avsnitt som är balanserade och trevliga att läsa och säkert också kan utgöra ett bra diskussionsunderlag i samtal med och mellan föräldrar. För att kunna rekommenderas till föräldrar bör dock boken bli föremål för en revidering där irritationen över "experter" tonas ner. De långa och detaljerat återgivna vårdnadsärendena skulle också vinna på nerkortning och skärpning av texten. Det är nu inte alltid klart vad det är författaren vill belysa med detta.

Bengt-Erik Ginsburg

Bra om barnets bildspråk

GUNNAR SANDBERG

Barnets bildvärld

Natur och Kultur, Stockholm 1978, 160 s, ca kr 60:- inkl moms.

Många vuxna har nog glatt sig åt och häpnat över små barns frejdiga bruk

av penna och krita. Utan minsta tvekan och med stor självförtroende beskriver barnet med raska penndrag sina upplevelser och tankar.

Det lilla barnets spontana bildskapande är ett sätt att kommunicera med omvärlden när ordförrådet ännu är begränsat. Man beskriver i bild vad man ännu inte kan finna ord för. Men för att bildspråket skall kunna utvecklas till ett kommunikativt begrepp behöver barnet möta förståelse och uppmuntran hos den vuxne. Om så inte sker slochnar kreativiteten och ersätts med schabloniserad bildframställning.

Gunnar Sandberg som är bildpedagog, konsthistoriker och lektor vid Teckningslärarinstitutet menar att de vuxna ofta hämmar barnens utvecklande av sitt bildspråk. Man förstår inte att det lilla barnet arbetar med symboler hellre än att återge exakta former eller att projektivisk avbildning, där varje ting ses ur sin mest typiska synvinkel (som i den fornegyptiska konsten) oftast är mer användbar än de perspektiviska bilder som de vuxna gärna uppmuntrar till.

Den vuxne måste se och höra vad barnet vill uttrycka med sin teckning. Den fungerar kanske som en synlig liten skärva av barnets inre. Genom att man lyssnar till "konstnärens" kommentarer kan en dialog starta som innebär ett utbyte av erfarenheter mellan barn- och vuxenvärld.

Sandbergs bok är uppbyggd kring dryga 300 teckningar och målningar som utförts av barn från tre till sexton års ålder. Med dessa bilder illustrerar han hur barnets bildspråk växer fram, hur den unga tecknaren skildrar rum och miljöer, djur och människor, ideal och drömmar. Han drar paralleller med modern konst men visar också på likheter mellan barnets bildlösningar och konst som vuxit fram ur kulturer med andra värderingar än vår, t ex från europeisk medeltid eller från ostasiatiska kulturer.

Bokens illustrationer är endast tryckta i svartvitt. För att ge en uppfattning om bildernas verkliga utseende har man som komplement till boken gjort en pedagogiskt sammanställd diaserie i färg. Denna kan användas som utgångspunkt för diskussioner kring barnbilderna tex i föräldragrupper i förskolan.

Sandbergs konståb är en lovsång till barns spontanitet, fantasi och kreativitet. Den är också ett bra stycke praktisk barnpsykologi. För föräldrar, lärare och förskolepersonal kan boken fylla en viktig pedagogisk roll samtidigt som den erbjuder roande läsning.

Göran Aurelius

Specifik feed-back för äldre

BOO JOHANSSON

Biofeedbackmetodens kliniska relevans för äldre

BO MALMBERG

Äldre i serievärlden

Rapport nr 34 och 33

Institutet för Gerontologi Jönköping, 1979

Biofeedback, dvs tekniker för inlärd självkontroll av fysiologiska system, är ett relativt nytt forskningsområde.

Genom att först lära sig metoder att påverka blodtrycket och sedan tillämpa dem under samtidig blodtryckskontroll kan träningen göras alltmer specifik och meningsfull. Spänningshuvudvärk kan lindras genom muskelavslappning. Får man genom elektriska mätningar (elektromyografi, EMG) uppgifter om man lyckas slappa muskeln eller ej stimuleras inläringen.

Man har undrat om sådana meto-

der är användbara på äldre med deras lägre inlärningsförmåga. *Boo Johansson* har gjort en litteraturnomgång om detta: *Biofeedbackmetodens kliniska relevans för äldre*, 1979. Den omfattar 17 arbeten, varav dock bara fem kommenterar äldrens inflytande.

I tre av dessa finner författarna att åldern i sig inte är någon negativ faktor. I de två andra finner man att delfaktorer i åldrandet kan erbjuda svårigheter. Kanske behövs mer individualiserande inlärningsprogram för äldre.

Sammanfattningsvis således skäl att forska vidare om dessa metoder inom geriatriken. I synnerhet som de också kan belysa äldres inlärningskapacitet mer allmänt. Kanske är den större än vi tror om vi bara finner de rätta metoderna.

Den *sociala feed-back* en person får är av stor betydelse för hans självbild. Detsamma gäller grupper inom samhället, såsom åldringar.

Seriefigurer är en avgränsad del av denna *feed-back*. Serier är mycket spridda bland barn och ungdom. Deras inflytande på attitydbildningen är därför sannolikt stort.

Bo Malmberg har skrivit en rapport om "*Äldre i serievärlden*". Han har studerat 1100 slumpmässigt utvalda serierutor. I 14% av dem förekom äldre, dvs ungefär lika många som andelen personer 65 år och äldre i Sverige (1977 15,7%). Skildringen av de äldre var oftast inte särskilt stereotyp. Kanske är det snarast så att äldre i serier tenderar att "luckra upp" de stereotyper som redan finns. Författaren påpekar dock att negativa attityder mot äldre inte tycks vara så spridda bland barn och ungdom i Sverige som i USA.

Dessa forskningsrapporter kan beställas från Institutet för gerontologi, Brunngatan 30, 552 55 Jönköping, liksom även en Bibliografi över åldrande och äldreomsorg, artiklar och publikationer på svenska år 1978.

Jan Beskow

Våra recensenter

Göran Aurelius är barnhälsovårdsöverläkare i Stockholm. *Jan Beskow* överläkare vid psykiatri, Kärnsjukhuset, Skövde. *Bengt-Erik Ginsburg* barnläkare i Rinkeby.

Böcker till redaktionen

Jan Karlsson

Arbetets frihet och förnedring

En antologi

AWE/Gebbers, Uppsala 1979, 172 s, ca kr 75:– inkl moms

Stockholms skolförvaltning, Utvärderingsbyrå/Pedagogiskt centrum

Alkohol och narkotika på högsta-diet

Ett försök i Österholmskolan i Stockholms kommun. Rapport I
Länskommittén för hälsoupplýsning i Stockholms län

Alkohol- och narkotikarådet alna

Alkohol i arbetslivet

Förebyggande verksamhet och samverkan i primärkommuner. Rapport I

Länskommittén för hälsoupplýsning i Stockholms län

Ingrid Henriksen, Peder J Peder-sen, Morten Skak, Niels Westergård-Nielsen

Arbejdsløshedundersøgelserne 1

Efterspørgsel og udbud på arbejdsmarkedet

Socialforskningsinstituttet, publikation 91

Teknisk Forlag, København 1979, 368 s, ca kr 115:–